

УДК 342.9

*Є. П. Калугин**ад'юнкт кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ПРО НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ШТРАФУ ЗА ПОРУШЕННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ЗАПОЗИЧЕННЯ В ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

У світлі проголошення Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) 2011–2020 рр. Десятиріччям дій із гарантування безпеки дорожнього руху (п. 2 Резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Підвищення безпеки дорожнього руху в усьому світі» від 10 травня 2010 р. А/RES/64/255), особливого значення набуває ефективність використання механізмів, покликаних зменшити дорожньо-транспортний травматизм і смертність внаслідок дорожньо-транспортних пригод, а також підвищити зручність користування територіями, призначеними для пересування пішоходів і транспортних засобів [1], одним з яких є адміністративні стягнення за порушення правил дорожнього руху, серед яких чільне місце посідає адміністративний штраф. Зазначене визначає необхідність постійного оновлення нормативно-правового забезпечення виконання рішень про накладення штрафу за адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, зокрема й з урахуванням, позитивного закордонного досвіду.

Відомо, що штраф є традиційним для багатьох країн заходом покарання порушників правил дорожнього руху. Водночас загальновизнаних стандартів виконання рішень про накладення штрафів немає, через що правові засоби, які закордонні країни використовують із цією метою, не є однаковими та залежать від якості законодавства і спроможності органів влади застосовувати досягнення науки і техніки в їхній діяльності. Отже, для виявлення найкращих правових засобів варто дослідити все різноманіття зарубіжних механізмів виконання рішень про накладення адміністративних штрафів.

Адміністративні акти про накладення штрафів за законодавством Французької Республіки виконуються за нижчезазначеними правилами.

За умови, якщо штраф став наслідком порушення правил дорожнього руху, яке є нетяжким та не зачіпає третьої сторони (зокрема й потерпілих), а його розмір не перевищує 135 € – такий штраф накладається на місці правопорушення. Якщо порушник не може розрахуватись із поліцейськими готівкою, він може бути доставлений до найближчого банку або банкомату для безготівкового розрахунку. Водночас сума грошового стягнення зменшується на 30%, якщо воно спла-

чується одразу на місці або упродовж 24 годин після вчинення порушення. Якщо порушник не може сплатити штраф на місці, він має виконати свої зобов'язання протягом 30 днів. Водій, який впевнений у своїй невинуватості, має перерахувати суму штрафу на депозитний рахунок суду, до якого буде спрямована його справа [2].

Як було зауважено вище, загальний строк для сплати штрафу становить 30 днів (відлік починається від дня ухвалення рішення про накладення штрафу або відхилення скарги на таке рішення). Несплата штрафу до спливу зазначеного строку запускає механізм його поступового збільшення [3].

Штраф, повідомлення про накладення якого порушник отримав поштою, сплачується за іншими правилами. Він має бути погашений протягом 7 днів. У протилежному випадку штраф починає зростати: через 7 днів штраф збільшується на 50%, через місяць – майже на 400% [4].

Практика накладення штрафів на місці правопорушення є поширеною також у Федеративній Республіці Німеччина.

Законодавство уповноважує німецьких поліцейських накладати та стягувати штрафи у розмірі до 35 € негайно після зупинки транспортного засобу. Водночас несплата штрафу на місці правопорушення не спричиняє жодних несприятливих для порушника наслідків остільки, оскільки він перерахує суму штрафу на користь держави протягом наступного тижня [5].

Разом із накладенням і стягненням штрафів поліцейський, за законодавством Німеччини, зобов'язаний завчасно, перед початком провадження у справі про порушення правил дорожнього руху, стягнути з особи, яка, як стверджується, вчинила порушення, суму штрафу, який перевищує 35 € [5].

Досвід Сполучених Штатів Америки (далі – США) щодо правового регулювання процедури виконання некримінальних штрафів, застосованих до порушників правил дорожнього руху, вважаємо за можливе розкрити на прикладі штату Каліфорнія.

За законодавством штату Каліфорнія порушник, зупинений поліцейськими через вчинене порушення правил дорожнього руху, одночасно з отриманням дорожнього квитка має підписати зобов'язання з'явитись у суді для розгляду справи

про таке порушення. Несплата штрафу за дорожнім квитком і нез'явлення до суду відображається у водійській історії (driver record). За будь-якої з таких обставин суд має призупинити чинність водійського посвідчення та повідомити Департамент транспортних засобів штату Каліфорнія, що також позначається на водійській історії порушника. Для поновлення дії водійського посвідчення порушник сплачує 55 \$ додатково [6, с. 89].

Далі вважаємо за необхідне висвітлити правила виконання адміністративних актів про накладення штрафів, що діють за законодавством Сполученого Королівства.

Штраф накладається виданням порушнику паркувального квитка (parking ticket) або повідомлення про суму штрафу (penalty charge notice). На погашення штрафів за зазначеними документами відводиться 28 днів. У встановлених законом випадках розмір штрафу зменшується на 50%, якщо він буде сплачений упродовж 14 днів [7].

Якщо обов'язок зі сплати штрафу залишається невиконаним по закінченні 28 днів, сума до стягнення з порушника збільшиться на 50% розміру штрафу, що оформлюється сертифікатом про штраф (charge certificate), який видається порушнику. Зазначена сума має бути сплачена упродовж 14 днів. Якщо цього не відбувається, порушник отримує судовий наказ про платіж (court order demanding payment), а штраф із донарахуваннями передається для примусового виконання судовим виконавцям (спеціалістам із примусового виконання) [7].

Крім звичайного адміністративного штрафу, за порушення правил дорожнього руху іноді застосовується фіксоване стягнення (fixed penalty). Аналіз положень законодавства Сполученого Королівства про фіксоване стягнення дозволяє визначити його як накладений за добровільно визнане порушення штраф у конкретно визначеному розмірі з додатковим нарахуванням штрафних балів або без такого.

Фіксоване стягнення накладається за правопорушення, що знайшли своє відображення в додатку 3 Акту про порушників правил дорожнього руху від 15 листопада 1988 р. (Road Traffic Offenders Act), вчинення яких тягне призводить до фіксованого стягнення (fixed penalty offence). Розмір фіксованого стягнення, за змістом ч. 1 ст. 53 Акту про порушників правил дорожнього руху, становить половину максимального розміру штрафу, який накладається за загальними правилами, або є тим, що закріплений нормативно-правовим актом Державного секретаря Сполученого королівства (залежно від того, який із них є меншим) [8].

Прикладами правопорушень фіксованого стягнення та фіксованих стягнень, що їм відповідають, є:

– зупинка на узбіччі автомагістралі, користування клаксоном вночі, рух на велосипеді тротуа-

ром – фіксоване стягнення в розмірі 50 £ без нарахування штрафних балів;

– рух без свідоцтва про технічний огляд автомобіля, порушення правил користування ременями безпеки або мотополомами – фіксоване стягнення в розмірі 100 £ без нарахування штрафних балів;

– перевищення встановлених обмежень швидкості руху, недбале керування (перестроювання під час управління автомобільним радіо тощо), рух узбіччям – фіксоване стягнення у розмірі 100 £ із нарахуванням штрафних балів згідно з законом;

– користування мобільним телефоном, тримаючи його у руці, – фіксоване стягнення у розмірі 200 £ із нарахуванням штрафних балів згідно з законом;

– рух без полісу обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів – фіксоване стягнення в розмірі 300 з нарахуванням штрафних балів згідно із законом [9].

На особливу увагу заслуговує процедура виконання фіксованого стягнення.

Накладення фіксованого стягнення оформлюється повідомленням про фіксоване стягнення (fixed penalty notice), яке, відповідно до ч. 1 ст. 52 Акту про порушників правил дорожнього руху, звільняє порушника від відповідальності за правопорушення, яке водночас є правопорушенням фіксованого стягнення, за умови надання згоди на накладення фіксованого стягнення та його погашення. Встановлено, серед інших відомостей, повідомлення про фіксоване стягнення має відобразити те, що жодне провадження про відповідне порушення не може бути розпочате, якщо протягом 21 дня фіксоване стягнення буде виконане (п. «а» ч. 3 ст. 52 Акту про порушників правил дорожнього руху). Якщо фіксоване стягнення, що було належним чином доведено до відома порушника, не було погашене (ст. 64 Акту про порушників правил дорожнього руху):

– якщо за загальними правилами за вчинене порушення застосовується штраф – має бути сплачена сума фіксованого стягнення та половина суми штрафу, що підлягає застосуванню за загальними правилами;

– якщо за загальними правилами за вчинене порушення застосовується штраф, більш суворе стягнення, ніж штраф, – має бути розпочате провадження у справі про порушення правил дорожнього руху [8].

Для накладення фіксованого стягнення, якщо поліцейський вважає, що для цього є підстави, транспортний засіб порушника має бути зупинений, після чого поліцейський має перевірити водійське посвідчення та проглянути водійську історію порушника. Якщо водій не надав водійського посвідчення або якщо водію за порушен-

ня нараховуються штрафні бали, а також якщо кількість нарахованих штрафних балів достатня для позбавлення права керування транспортними засобами, – поліцейський має порушити питання про позбавлення порушника права керування транспортними засобами та, за можливості, відібрати водійське посвідчення (ст. 54–58 Акту про порушників правил дорожнього руху) [8].

До того ж допускається застосування фіксованого стягнення шляхом прикріплення повідомлення про нього до транспортних засобів порушників.

Фіксоване стягнення прикріплюється до транспортного засобу, якщо поліцейський має підстави вважати, що на транспортному засобі вчиняється або було вчинене порушення правил дорожнього руху, яке спричиняє нарахування штрафних балів (ч. 1 ст. 62 Акту про порушників правил дорожнього руху) [8].

Після того як повідомлення про фіксоване стягнення було прикріплене до транспортного засобу, воно має бути виконане.

Насамперед привертає увагу те, що для запобігання спробам уникнення сплати фіксованого стягнення ч. 2 ст. 62 Акту про порушників правил дорожнього руху визначено, що видалення або несанкціонована зміна повідомлення про фіксоване стягнення розцінюється як визнання винуватості, якщо тільки це не було зроблене власником транспортного засобу або особою, яка вчинила відповідне порушення [8].

Також встановлено, що по закінченні строку на виконання звичайного фіксованого стягнення (21 день), повідомлення про фіксоване стягнення, яке було прикріплене до транспортного засобу, має бути направлено його власнику (ч. 2 ст. 63 Акту про порушників правил дорожнього руху). Власник протягом 21 дня зобов'язаний заявити про необхідність судового розгляду через те, що не визнає себе винуватим, або підтвердити те, що не він керував транспортним засобом у момент вчинення відповідного порушення, або сплатити суму фіксованого стягнення (ч. 6 ст. 63, п. «с» ч. 1 ст. 64 Акту про порушників правил дорожнього руху). Невиконання або неналежне виконання того чи іншого із зазначених зобов'язань призводить до тих самих наслідків, що й несплата звичайного фіксованого стягнення. Водночас порушником визнається власник транспортного засобу (ст. 64 Акту про порушників правил дорожнього руху) [8].

Далі в межах дослідження доцільно висвітлити особливості виконання постанов про накладення адміністративного штрафу за порушення правил у сфері безпеки дорожнього руху за законодавством деяких пострадянських країн.

Огляд законодавства Республіки Білорусь показав, що для повного й оперативного виконання постанов про накладення штрафів як адміністративних стягнень, діє механізм безпосереднього

списання сум штрафів з активів або їх погашення за рахунок коштів, що надходять із джерел доходів порушників, або з незначними проміжними елементами.

Підтвердженням зазначеного є те, що, за його положеннями, в разі несплати штрафу індивідуальним підприємцем, юридичною особою у встановлений законом строк, копія постанови про накладення адміністративного стягнення направляється в банк і (або) небанківську кредитно-фінансову організацію для стягнення суми штрафу з коштів або доходів індивідуального підприємця, юридичної особи (ч. 2 ст. 15.3 Процесуально-виконавчого кодексу Республіки Білорусь про адміністративні правопорушення (далі – ПВКоАП). Якщо фізична особа своєчасно не сплатила штраф, постанова про накладення адміністративного стягнення направляється за відомим місцем отримання такою особою заробітної плати та прирівняних до неї доходів для стягнення суми штрафу (ч. 4 ст. 15.3 ПВКоАП). Неможливість виконання постанови про штраф у вищенаведений спосіб, засвідчена банком і (або) небанківською кредитно-фінансовою організацією, наймачем, державним органом, установою, іншою юридичною особою, індивідуальним підприємцем, які виплачують особі, підданій адміністративному стягненню, заробітну плату та прирівняні до неї доходи, є підставою для того, щоб не пізніше ніж за 3 місяці із зазначеного моменту направити в орган примусового виконання подання про примусове стягнення штрафу, копію постанови про накладення адміністративного стягнення й інші документи, необхідні для здійснення виконання (ст. 15.4 ПВКоАП) [10].

Крім того, заслуговують на увагу строки сплати штрафу. Встановлено, що штраф має бути сплачений фізичною особою чи індивідуальним підприємцем, підданими адміністративному стягненню, не пізніше 1 місяця зі дня набрання чинності постановою про накладення штрафу, юридичною особою – не пізніше 15 днів зі дня набрання чинності постановою про накладення штрафу (ч. 1 ст. 15.3 ПВКоАП) [10].

Порядок виконання адміністративного штрафу, передбачений законодавством Російської Федерації, вирізняється тривалим строком для його сплати, можливістю його сплати на пільгових умовах, детальним регулюванням виконання обов'язку зі сплати штрафу іноземцем, особою без громадянства, а також використанням інформаційно-телекомунікаційної системи особливого призначення для забезпечення сплати штрафів.

Строком сплати адміністративного штрафу, за загальним правилом, є 60 днів зі дня набрання чинності постановою про накладення адміністративного штрафу або зі дня закінчення терміну відстрочки або терміну розстрочки (ч. 1 ст. 32.2

Кодексу Російської Федерації про адміністративні правопорушення (далі – КпАП РФ)). Щодо сплати штрафу іноземцем, особою без громадянства КпАП РФ визначив, що адміністративний штраф, призначений за вчинення більшості адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, має бути сплачений до виїзду транспортного засобу іноземця (особи без громадянства), на якому було вчинено адміністративне правопорушення, з території Російської Федерації (далі – РФ), але не пізніше загального терміну (ч. 1.2 ст. 32.2 КпАП РФ) [11].

Також примітним є те, що, за поодинокими винятками, допускається зменшення суми адміністративного штрафу на 50% за умови, якщо порушник сплатить штраф не пізніше 20 днів зі дня винесення постанови. Водночас у разі, якщо виконання постанови про призначення адміністративного штрафу було відстрочено або розстрочено – він сплачується в повному обсязі (ч. 1.3 ст. 32.2 КпАП РФ) [11].

Не менш цікавими є положення про застосування інформаційної системи для контролю за сплатою адміністративних штрафів. Установлено, що банк або інша фінансова установа, організація федеральної поштової зв'язку, платіжний агент, який здійснює прийом платежів фізичних осіб, або банківський платіжний агент (субагент), яким сплачується сума адміністративного штрафу, зобов'язані негайно після сплати адміністративного штрафу особою, притягнутою до адміністративної відповідальності, направляти інформацію про сплату адміністративного штрафу в Державну інформаційну систему з державних і муніципальних платежів (ч. 8 ст. 32.2 КпАП РФ). За відсутності документа, що свідчить про сплату штрафу, та інформації про сплату штрафу в Державній інформаційній системі з державних і муніципальних платежів, по закінченні терміну сплати особа, яка винесла постанову, складає її другий примірник і надсилає його протягом 10 діб до судового пристава-виконавця для виконання. У разі створення другого примірника постанови у формі електронного документа, юридична сила якого підтверджена електронним підписом відповідальної особи, зазначений другий примірник спрямовується судовому приставу-виконавцю в електронному вигляді інформаційно-телекомунікаційними мережами (ч. 5 ст. 32.2 КпАП РФ) [11].

Крім вищезазначеного, звертаємо увагу на те, що, як зауважив Є.А. М'яскалюк, у деяких країнах (Бельгії, Ізраїлі, Іспанії) за несплату штрафу передбачається затримання транспортного засобу під заставу та зі сплатою за зберігання на штрафній стоянці, а також позбавлення водійських прав (в Японії) [12, с. 203].

Розглянувши закордонний досвід правового регулювання виконання адміністративних актів

про накладення штрафів за порушення у сфері безпеки дорожнього руху, підсумовано, що позитивним кроком до вдосконалення законодавства України у досліджуваній сфері може бути запозичення таких практик: 1) зростання суми штрафу залежно від терміну прострочення (Франція); 2) можливість сплати штрафу в зменшеному розмірі (сума вирахування коливається в діапазоні 30–50%) за умови його погашення в найкоротший термін після накладення (Франція, Німеччина, Сполучене Королівство, РФ); 3) призупинення дії водійського посвідчення через тривале невиконання обов'язку зі сплати штрафу (США); 4) документальне оформлення змін сум штрафів і забезпечення обізнаності порушника про це (Сполучене Королівство); 5) загальний строк для добровільної сплати штрафу становить близько місяця (Сполучене Королівство – 28 днів; Франція – 30 днів; Білорусь – 1 місяць; РФ – 2 місяці); 6) визначення особливостей сплати штрафу іноземцями й особами без громадянства (РФ); 7) використання інформаційних систем для обміну даними та документами для забезпечення повної та своєчасної сплати штрафів, зокрема й порядком примусового виконання адміністративних актів про штрафи (РФ); 8) списання сум штрафів з активів або їх погашення за рахунок коштів, що надходять із джерел доходів порушників, безпосереднього або з незначними проміжними елементами (Білорусь).

Водночас вважаємо недоцільним зобов'язання учасників дорожнього руху авансувати суми штрафів, що можуть бути накладеними за результатами розгляду справи про відповідне порушення, оскільки таке є несумісним із презумпцією невинуватості та покладає на учасників дорожнього руху непропорційний тягар. Також не вважаємо позитивним кроком дозвіл затримувати транспортний засіб і позбавляти права керування транспортними засобами за несплату штрафу.

Література

1. Повышение безопасности дорожного движения во всем мире : Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН от 10 мая 2010 г. A/RES/64/255 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/477/15/PDF/N0947715.pdf?OpenElement>.
2. Speed cameras, and penalties – Driving in France [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.day-tripper.net/driving-france-speedcameras.html>.
3. Traffic Police. The enforcement of driving rules in France [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.justlanded.com/english/France/Articles/Travel-Leisure/Traffic-Police>.
4. Davis S. Driving in France – an introduction / S. Davis [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.frenchentree.com/living-in-france/driving/driving-in-france-an-introduction/>.
5. Driving in Germany [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.rac.co.uk/drive/travel/country/germany/>.

6. Brown E. California Driver Handbook / E. Brown, B. Kelly, J. Shimoto. – 2017 [Electronic resource]. – Access mode : https://www.dmv.ca.gov/web/eng_pdf/dl600.pdf.

7. Parking fines and penalty charge notices [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.gov.uk/parking-tickets/print>.

8. Road Traffic Offenders Act 1988 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/53>.

9. United Kingdom. Driving offences and their punishments [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.rac.co.uk/drive/advice/know-how/driving-offences/>.

10. Процессуально-исполнительный кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях : Закон Республики Беларусь от 20 декабря 2006 г. № 194-З [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://kodeksy-by.com/pikoar_rb.htm.

11. Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях : Федеральный закон Российской Федерации от 30 декабря 2001 г. № 195-ФЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=216804&fld=134&dst=102938,0&nd=0.0931265395976657#0>.

12. М'яскалюк Є.А. Забезпечення безпеки дорожнього руху на прикладі зарубіжного досвіду / Є.А. М'яскалюк, Н.В. Федоровська // Безпека дорожнього руху: правові та організаційні аспекти : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 22 листопада 2016 р.). – Кривий Ріг, 2017. – С. 201–206.

Анотація

Калугин Є. П. Зарубіжний досвід нормативно-правового забезпечення виконання рішень про накладення адміністративного штрафу за порушення у сфері безпеки дорожнього руху та шляхи його запозичення в законодавство України. – Стаття.

Стаття висвітлює та узагальнює механізми виконання рішень про накладення адміністративних штрафів за порушення у сфері гарантування безпеки дорожнього руху, які використовуються в декількох закордонних країнах (Сполучене Королівство, Німеччина, Франція, США, Білорусь, Російська Федерація). Висловлена думка про доцільність запровадження

кожного із таких механізмів у вітчизняне законодавство із зазначеного питання.

Ключові слова: виконання адміністративного штрафу у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, строк для сплати адміністративного штрафу, зменшення суми адміністративного штрафу, виконання адміністративного штрафу на місці, електронне урядування.

Аннотация

Калугин Е. П. Зарубежный опыт нормативно-правового обеспечения выполнения решений о наложении административного штрафа за нарушения в сфере безопасности дорожного движения и пути его заимствования в законодательство Украины. – Статья.

Статья освещает и обобщает механизмы выполнения решений о наложении административных штрафов за нарушения в сфере обеспечения безопасности дорожного движения, которые используются в нескольких зарубежных странах (Соединенное Королевство, Германия, Франция, США, Беларусь, Российская Федерация). Высказано мнение о целесообразности введения каждого из таких механизмов в отечественное законодательство по данному вопросу.

Ключевые слова: выполнение административного штрафа в сфере обеспечения безопасности дорожного движения, срок для уплаты административного штрафа, уменьшение суммы административного штрафа, исполнение административного штрафа на месте, электронное управление.

Summary

Kaluhin Ye. P. Foreign experience of normative and legal maintenance of execution of decisions on imposing an administrative fine for violations in the field of road traffic safety and ways of its borrowing into the legislation of Ukraine. – Article.

The article explores and generalizes the mechanisms for enforcement of acts on imposition of administrative fines for violations in the field of road safety that are used in several foreign countries (United Kingdom, Germany, France, USA, Belarus, Russian Federation). The expediency of introducing of each of these mechanisms into the domestic legislation on this issue was assessed.

Key words: execution of administrative fine in field of road safety, time for payment of administrative fine, reduction of amount of administrative fine, execution of administrative fine on spot, electronic government.